

[itobiad], 2018, 8 (3): 1526/1544

**Dünya Miras Alanı Safranbolu'nun Alan Yönetim Planının
Geliştirilmesi Sürecinde; Tema, Hedef ve Eylemlerin Belirlenmesi**

Determination of Themes, Goals and Actions in the Process of
Developing Field Management Plan of the World Heritage Site,
Safranbolu

Çiğdem BOGENÇ

Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve
Mimarlık Fakültesi

Assist. Prof. Dr., Recep Tayyip Erdoğan University, Faculty of Architecture Design
and Fine Arts cigdem.bogenc@erdogan.edu.tr

Orcid ID: 0000-0003-2790-6614

Mehmet SABAZ

Prof.Dr., Bartın Üniversitesi, Orman Fakültesi
Prof., Bartın University, Faculty of Forestry

msabaz@bartin.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-1624-0706

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 22.11.2018
Kabul Tarihi / Accepted	: 19.06.2019
Yayın Tarihi / Published	: 28.08.2019
Yayın Sezonu	: Temmuz-Ağustos-Eylül
Pub Date Season	: July-August-September

Atıf/Cite as: BOGENÇ, Ç, SABAZ, M. (2019). Dünya Miras Alanı Safranbolu'nun Alan Yönetim Planının Geliştirilmesi Sürecinde; Tema, Hedef ve Eylemlerin Belirlenmesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8 (3), 1526-1544. Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/issue/47378/486557>.

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU- Karabük University, Faculty of Theology, Karabük, 78050 Turkey. All rights reserved.

Dünya Miras Alanı Safranbolu'nun Alan Yönetim Planının Geliştirilmesi Sürecinde; Tema, Hedef ve Eylemlerin Belirlenmesi¹

Öz

UNESCO Dünya Mirası Merkezi'nin Dünya Mirası Listesinde yer alma koşullarından biri olarak yönetim planı talebiyle Dünya Miras Alanı (DMA) adayları ve mevcut miras alanları için alan yönetim planı hazırlanması zorunluluğu doğmuştur. Başarılı bir koruma yaklaşımını beraberinde getirecek olan alan yönetim planı, doğal ve kültürel varlıkların sürdürülebilir bir şekilde korunarak, anıt eserlerin çağdaş yaşam içerisinde toplumsal amaçlarla kullanılmasını da sağlayacaktır. Bu çalışmada 1994 yılında UNESCO Dünya Kültürel Miras listesine kabul edilen Safranbolu'nun halen alan yönetim planına sahip olmaması sorununa odaklanılmış DMA Safranbolu için Alan Yönetim Planı tema, hedef ve eylemlerini belirlemek amaçlanmıştır. Safranbolu'ya ilişkin doğal ve kültürel veriler üzerinden tarihi kent ilgi grupları (uzman grubu, merkezi-yerel yönetim, yöre halkı) ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılarak yönetim planı temaları tespit edilmiş bu temalar doğrultusunda ilgi gruplarına SWOT analizi yapılmıştır. SWOT analizi sonucunda sürdürülebilir Safranbolu için alan yönetim planının hedef ve eylemleri belirlenmiş, doğal ve kültürel peyzaj alanlarının sürdürülebilirliği için öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Koruma, Alan Yönetim Planı, Safranbolu, Kentsel Peyzaj.

Determination of Themes, Goals and Actions in the Process of Developing Field Management Plan of the World Heritage Site, Safranbolu

Abstract

The necessity of preparing a field management plan for the World Heritage Site (WHS) candidates and the existing heritage sites has been arisen from the demand of a management plan, which is one of the conditions for the UNESCO World Heritage Center to be included in the World Heritage List. The field management plan will not only bring along a successful conservation approach, but will also ensure the preservation of natural and cultural assets in a sustainable way and the use of monuments for social purposes within modern life. Focusing on the problem that Safranbolu which was accepted in the UNESCO World Cultural Heritage list in 1994 still lacks a field management plan; this study aims to determine themes, goals and actions of Field Management Plan for WHS Safranbolu. Based on the natural and cultural data concerning Safranbolu; profound face-to-face interviews were conducted with historical city interest groups (expert group, central-local government, locals) and management plan themes were determined. SWOT analysis was applied to the interest groups in line with these themes. As a result of the SWOT analysis, goals and actions of the field management plan were determined for a sustainable Safranbolu and recommendations were developed for the sustainability of natural and cultural landscape areas.

Keywords: Cultural Heritage, Conservation, Field Management Plan, Safranbolu, Urban Landscape.

¹*Bu makale, " Dünya Mirası Safranbolu Alan Yönetim Planının Geliştirilmesine Yönelik Bir Çalışma" başlığıyla, Prof. Dr. Mehmet SABAZ danışmanlığında, Çiğdem BOĞENÇ tarafından 2016 yılında tamamlanmış olan doktora tezinden üretilmiştir.

Giriş

“Binalarımızı, kent planlamalarımızı, arkeolojimizi ve bahçelerimizi, sanatımızı ve kitaplarımızı ve makinelerimizi kapsayan ortak mirasımız; geçmişimizden geleceğimize yapacağımız yolculukta bize rehberlik eden başlıca işaretlerdir”
(Bridgwood & Lennie, 2009)

Doğal ve kültürel miras alanları içerisinde buldukları mekânsal yapıdan farklılıkları ve sahip oldukları eşsiz nitelikleri ile insan uygarlığının kanıtı olarak korunarak geleceğe aktarılmalıdırlar. Bu alanlar diğer kırsal ve kentsel alanlardan farklı olarak değerlendirilmeli ve kendilerine özgü planlama süreçleri ile yönetilmelidirler. Kültürel miras özelliği taşıyan, kentsel belleğin ve kentsel kimliğin bir parçası olan tarihi mekânlar, geçmiş ve gelecek arasında aidiyet hissi yaratırken bireyin diğer kuşaklarla ilişki kurmasını da sağlamaktadır. Kentsel yaşamın şahidi bu alanların, geçmişe saygı duyarken geleceğe öykünen koruma anlayışıyla korunması oldukça önemlidir (Bridgwood ve Lennie, 2009).

Dünya üzerinde kent kimliğinin belirleyici öğeleri arasında yer alan miras alanlarının önemi her geçen gün daha da fazla artmaktadır. Artan önemle beraber korumaya yönelik stratejiler gelişmekte ve başarılı bir koruma süreci için alan yönetimi kavramı gündeme gelmektedir. UNESCO Dünya Mirası Merkezi'nin dünya mirası listesinde yer alacak alanlardan yönetim planı talep etmesiyle aday alanlar ve daha önceden miras listesine girmiş alanlar için yönetim planlarının hazırlanması gerekliliği doğmuştur. Yeryüzünde üstün evrensel değere sahip ve UNESCO tarafından tespit edilerek, var oldukları ülkenin devleti tarafından korunma garantisi altına alınmış, doğal ve kültürel varlıklar Dünya Kültür Mirası olarak tanımlanmaktadır. Dünya Miras Komitesi'ne göre; üstün evrensel değere sahip ortak kültürel mirasımız bugünkü ve gelecek kuşakların ortak çıkarları için korunarak nesilden nesile aktarılmalıdır (Rodwell, 2007).

1993 yılında Fielden ve Jokilehto tarafından “Dünya Miras Alanları için Yönetim Rehberi” hazırlanmış ve bu rehber 1998 yılında güncellenerek yönetim planlarının hazırlanması sürecinde yönlendirici bir kaynak olmuştur (Yürü, 2009). 1998 yılında hazırlanan bu rehber göre alan yönetim planlaması, etkili bir yönetimi teşvik edecek, yönetimin sürekliliğini sağlayacak ve rehberlik hizmeti verecektir (Feilden ve Jokilehto, 1993). Lodge ve Terrace (2006) Yönetim Planı kavramını yasal açıdan emredici bir belge değil alan kullanıcı ve ziyaretçilerinin ihtiyaçları doğrultusunda Dünya Mirası Alanının korunması için stratejilerin belirlendiği ve alanın yönetimi hakkında bilgilendirici bir taslak olarak tanımlamışlardır. Yönetim planında miras alanına yönelik olarak etkin bir araştırma yöntemi ve yönetim işleyişinin alan kullanım planları ile örtüşmesi gerekmektedir (Cleere, 1993). Yönetim planı ile ilgili bir diğer tanım ise doğal ve kültürel koruma alanlarının kaynak değerlerini kullanım, yönetim ve kullanımını destekleyici imkânların gelişimini kontrol ve rehberlik eden bir plandır. Bu

plan alanın gelişimi ve yönetimi ile ilgili tüm faaliyetlerin uygulanmasına yardımcı olur (Thorsell, 1995). Yönetim Planı alanın önemi ve alanın yönetimi için gerekli amaçların belirlendiği, kaynak değerlerinin durumunu ve ziyaretçi memnuniyetini gözetilen yönetim ve kullanım için sürekli gelişen ve dönüşen bir süreç (Comer, 2002), olarak ifade edilmiştir.

Yönetim planı, “Yönetim alanının korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı planı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar planını dikkate alarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen planlar yönetim planlarıdır” (Anonim, 2005) ifadesi ile kanunda yer almıştır.

Bu çalışmanın odak noktasında yer alan Safranbolu Homeros’un İlyada destanında geçmekte olan Paflagonya bölgesinde bulunmakta ve bilinen tarihi M.Ö. 3000 yıllarına kadar gitmektedir. Gasga kabilesinden M.Ö. 1400’de Hititler tarafından alınmıştır. 15 yy’ da ticari etkinliği artmış olan İran-İpek yolunun bir kolunun Bolu-Kastamonu üzerinden geçmesi bölgedeki ticari yoğunluğu arttırmış Safranbolu’da bu yoğunluktan etkilenmiştir. 16 yy’ dan sonra Anadolu’nun toplumsal yapısındaki değişme kırsal alandan kente göçü hızlandırmış Safranbolu’da bu göçlerin etkisi altında kalmıştır. Ancak Çarşı bölgesindeki cami, han, hamam gibi anıtsal nitelikteki kamusal yapıların 17. yy’ dan sonra yapılmış olması kent nüfusundaki asıl gelişmenin bu dönemde olduğunu göstermektedir.

18. ve 19. yy geleneksel Türk toplum yaşantısını günümüze aktaran Osmanlı dönemi kenti 1940’lı yıllara kadar fazla değişikliğe uğramadan bakım ve onarımlarla korunmuştur (Somuncu, Yiğit ve Bölükbaşı, 2009). 18. yüzyılda Asya ve Avrupa arasındaki ticaretin önemli bir merkezi haline gelen Safranbolu geleneksel kent dokusu, ahşap yığma evleri ve anıtsal yapılarıyla tamamı kentsel sit ilan edilen ender yerleşmelerden birisidir (Albayrak, 2013). Günümüzde ahşap Türk mimari eserlerinin bozulmamış, bir arada ve yaşamlarını sürdürür haliyle görebilme imkânı sunan Safranbolu’yu her yıl yerli ve yabancı birçok turist ziyaret etmektedir. (Emiroğlu, 1981).

Bilinen en az 7500 yıllık geçmişe sahip Safranbolu’da farklı bölgelerde farklı imparatorlukların etkilerine rastlanmaktadır. Safranbolu’nun Çarşı ve Bağlar bölgesi Selçuklu ve Osmanlı sürekliliğini gösterirken Kıranköy bölgesi Roma- Bizans-Osmanlı etkisini göstermektedir. Günümüzde Osmanlı konakları diye adlandırılan yapıların strüktür ve yapı sistemleri Hititler ‘den miras olarak kalmıştır. Safranbolu evlerinde yapı ustası ve çalışma ekiplerinin Hitit-Roma-Bizans-Osmanlı gelenek ve becerilerini kullanarak çalıştıklarını görebilmek mümkündür. Ayrıca Safranbolu’da başarılı bir şekilde korunmuş kent dokusu ve konaklar Osmanlı dönemin de Müslüman-Rum-Ortodoks aile ve sosyal yaşantısı hakkında önemli bilgiler de vermektedir (Canbulat, 2016).

Safranbolu'nun kentsel sit ilan edilmesinde yapıların tek başlarına kültür varlığı olmasının ötesinde tarihi bir bütünlük göstermeleri etkili olmuştur (Bayazıt, 2014). Sadece evleri ile değil o evlerin sahiplerinin yaptıkları camiler, kahveler, türbeler, çeşmeler de kent bütününe oluşturan önemli unsurlardır. Bütün bu yapılar kent bütününe oluşturdukları için Safranbolu bir Osmanlı kenti olarak tüm yapılarıyla koruma altına alınmıştır. Safranbolu'da kent içi mekânsal yapıyı oluşturan belirgin farklılıklar gösteren başlıca üç farklı bölge bulunmaktadır. Bu bölgeler Şehir (Çukur, Çarşı), Kıranköy (Misak-ı Milli), Bağlar'dır.

Kent merkezinin farklı yükseklikler üzerinde kurulması ve çevresinde ormanların bulunması Çarşı kesimiyle Bağlar arasındaki sıcaklık farkından dolayı Safranbolu'da yazlık ve kışlık olmak üzere iki ayrı oturma düzeni kurulmuştur. Birincisi "Şehir" diye bilinen vadiler içerisindeki yerleşme yeridir. "Şehir" kışın oturlan kent parçasıdır. Daracık sokakları, han, hamam, cami ve çeşmeleriyle günümüze kadar korunmuş adeta 1/1 ölçekli bir maket bir müze görünümündedir (Çetinor, 1976).

Şekil 1: Vadi yamaçlarına konumlanmış Safranbolu Evleri (Kişisel arşiv, 2015)

Şehir 'de vadi yamaçlarına yerleşen evler birbirini örtmeden topografya ile uyumlu bir şekilde tasarlanmıştır. Evlerin arkalarındaki kayalıklar duvar gibi yükselmekte ve evleri kışın sert rüzgârlardan korumaktadırlar (Günay, 2003).

Çarşı ve Bağlar arasında 3 km kadar mesafe olmasına rağmen iki bölge arasında büyük bir ısı ve iklim farklılığı görülmektedir. Bağlar bölgesinde yazlar serin kışlar soğuk geçmektedir (Tunçözgür, 2002). Yazları serin geçen Bağlar bölgesi Safranbolu halkının yazlık olarak kullandığı, geniş ve düzenli bahçeler içerisinde yapılaşmış alandır.

Çarşı ve Bağlar bölgesi arasında kalan ve yeni merkez alanı ile iç içe bulunan bölge Kıranköy'dür. Cumhuriyet dönemine kadar kentteki Rum azınlıklar yoğun bir şekilde Kıranköy'e yerleşmişlerdir. Mübadele döneminden sonra bu bölgedeki Rum nüfus ciddi oranda azalmıştır. Rum nüfusun buradan

ayrılması ve yeni merkezle iç içe olması sebebiyle bölge ciddi tahribata uğramıştır (Koruma amaçlı imar planı açıklama raporu). Kıranköy kesiminde yaşayan Rum azınlıkların evlerin de bulunan şaraphanelerden Safranbolu'da ve yakın çevresinde bağcılığın da çok gelişmiş olduğu anlaşılmaktadır (Aktüre ve Şenyapılı, 1976).

Safranbolu evleri yüzyıl önceki Türk yaşayışını çok iyi yansıtan sağlam bir mimarlık bilgisi ile kurulmuşlardır. O devrin ekonomik kaynakları, kalabalık aile yapısından doğan yaşama biçimi, sanata dönüşen teknolojsi Safranbolu evlerini biçimlendirmiştir. Kent ve mahalle dokusundan evin bölümlerine kadar yüzyılların deneyinde geçmiş ve gelenekselleşmiş bir mimarlık ürünü olarak görülmektedir (Günay, 2003).

Safranbolu evlerinin inşasında yerleşim düzenleri, birbirine olan konumları, yeşil doku ile ilişkileri çevre ve iklime uyumun önemle göz önünde bulundurulmuştur. Yapılarda kullanılan malzeme ve bileşenlerin mekânlar ısı konforu sağlamaya dönük olarak akılcı bir şekilde tasarlanmıştır. Yazın serin kalabilen yazlık mekânlar, kışın ise, diğer odalara göre daha sıcak ve ısıtıldığında ısınısını kolay kaybetmeyen "kışık oda"lar akılcı tasarımın unsurlarıdır (Ulukavak, 2010).

Özellikle Osmanlı döneminde Safranbolu'nun ekonomik açıdan özel bir yeri vardır. Safranbolu bulunduğu stratejik konumu nedeniyle uzun yıllar önemli bir konaklama noktası olmuştur (Bayazıt, 2014). Tipik bir Osmanlı kenti özelliği gösteren Safranbolu'da Han-Hamam-Cami-Çarşı bir arada yer alırken Çarşı'nın orta noktasında satış yeri olarak bedesten yer almaktadır. Kentin en merkezi konumunda bulunan cami çevresinde dükkânlar sırlanmakta ve bu dükkânlarda çeşitli zanaat kollarına ait üretim yapılmaktaymış (Tuncel, 1980).

Kırsal alandan gelen göç nüfusu bölgede çeşitli zanaat dallarının gelişmesini sağlamış ve ekonomik anlamda Safranbolu'nun gelişimine önemli katkıda bulunmuştur. Safranbolu'da kentin zanaat üretiminde birinci planda bulunan dericilik ve bununla ilgili eylem kollarının geç devirde yapılan anıtsal yapılar arasında yayılmaları ve Çarşı içerisinde geniş yer tutmaları kırsal bölgeden gelenlerin kentin Türkleşmesine ve kendileriyle ilgili zanaat kollarının kente yerleşmesine yol açtığını göstermektedir. 19. yy' la kadar Safranbolu zanaat üretimini korumuş özellikle dericilik alanında üretim artışı göstermiştir. 1923 yılında Safranbolu'da 414 adet debbağ (derici), 430 adet yemenici, kunduracı vb., 135 adet manifaturacı ve iplikçi, 600 katırcı ve beygirci, 250 marangoz, 120 mutabiye ve 350 bez dokuma tezgâhı bulunuyormuş (Yazıcıoğlu ve Al, 1982).

Ancak 1937'de Karabük'te Sanayii Tesislerinin kurulması ve 1939 yılında Karabük Demir-Çelik fabrikalarının üretime başlaması, kentin yapısını hızla değiştirmiş ve halkın büyük bir kesimi sanayi alanında çalışmak üzere Karabük'e göç etmiştir. Şehir dışından Karabük'e çalışmaya gelenlerin bir kısmı da Karabük'te konut bulamayınca Safranbolu'luların tarihi evlerini

satın alarak bu evlerde yaşamaya başlamışlardır. Yeni ev sahiplerinin bu tarihi evlerde kendi ihtiyaçlarına göre tadilat yapmaya başlamaları konakların tarihi dokusunun hızla bozulmasına neden olmuştur. Bu olumsuz durumun farkına varan yerel yönetim 1975 yılında Safranbolu'yu koruma çalışmaları için ilk adımı atmıştır (Kuş ve Ulukavak, 2015).

Safranbolu'daki koruma yaklaşımı için iki aşamadan söz edilebilir. İlk aşama bilinçlenme, tanıma ve tanıtılma sürecidir. Bu süreç 1975'te Safranbolu'da düzenlenen Avrupa Mimari Miras Yılı etkinlikleri ile başlamış 1975, 1976, 1977 yıllarında İTÜ'nün Safranbolu Belediyesi ile beraber yürüttüğü "Safranbolu Mimarlık Değerleri ve Folkloru Haftaları" ile devam etmiştir. Yürütülen bu çalışmalar Safranbolu'da koruma bilincinin oluştururken birçok uzmanın da Safranbolu ile ilgili farkındalıklarının artmasını sağlamış ve Safranbolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından 1985 yılında, kentsel sit alanı ilan edilmiştir. İkinci aşama ise 1990 yılında başlayarak günümüze kadar devam eden süreçtir. Safranbolu Koruma İmar Planı 1991 yılında şehir planı İsmet Okyay'a hazırlanarak uygulamaya konulmuş (Ulukavak, 2007) ve Safranbolu 1994 yılında 614 sıra numarası ile UNESCO Dünya Miras Komitesi'nin hazırladığı Dünya Miras Listesi'nde kültürel miras olarak yer almaya hak kazanmıştır.

Safranbolu'nun dünya miras listesine girmesi ile kenti koruma çalışmaları daha da önem kazanırken turizme yönelik yatırımların artması da ilçedeki turizm hareketliliğini olumlu yönde etkilemiştir (Türker, 2002). Kentin UNESCO üyeliği ve destinasyonun tanıtımının başarılı bir şekilde yapılması, ulusal ve uluslararası alanda Safranbolu'nun turistik imajının yüksek olması gibi hususlar Safranbolu'ya olan talebi her geçen gün arttırmıştır. Artan ziyaretçi talebi ve ticari kaygılar turizmin plansız bir şekilde gelişmesine neden olmuş tarihi kentte koruma-kullanma dengesi çoğu zaman göz ardı edilmiştir (Ceylan ve Somuncu, 2016).

Safranbolu'da hızla gelişmekte olan turizm faaliyetleri ve Karabük Demir Çelik fabrikası ilçedeki temel üretim sektörlerine (dericilik, safran, çavuş üzümü, sebze-meyve üreticiliği) tercih edilmiştir. Günümüzde geleneksel yaşam kültüründe ticari faaliyetlerden (tarım, hayvancılık, dericilik, el sanatları) elde edilen gelir yerini daha çok turizmden elde edilen gelire bırakmıştır. Varolan kültürel miras turizmin gelişmesine katkı sunarken, turizm faaliyetleri de kültürel mirasın korunması için finansal kaynak oluşturmuştur (Endresen, 1999).

Tarihi İpek Yolu üzerinde yüzyıllar boyunca ticaret ve yaşam merkezi olarak gelişmiş bir Osmanlı kenti olan Safranbolu tarihi kentsel dokusu ve kent kültürü ile özgünlüğünü korumuş bir kültürel peyzaja sahiptir (Bekci, Taşkan ve Bogenç, 2013).

Şekil 2: Safranbolu kültürel peyzajına ait bir görünüm (Kişisel arşiv, 2016)

Bu nedenle DMA Safranbolu'nun sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerden taviz vermeden koruma-kullanma-yaşatma dengesinin sağlandığı şeffaf ve eşgüdümlü bir Alan Yönetim Planına ihtiyacı vardır. Çünkü Safranbolu, artan turist sayısı ile birlikte yüksek gelir beklentisi içerisine girmiş halk yerel özelliklerden en fazla karı elde etmek adına ticari kaygıların etkisinde kalmış dolayısıyla bu durum özgün ve yerel özellikler için tehdit unsuru oluşturmuştur. Hem yaşanan bu sorunsallar hem de UNESCO'nun Miras alanları için Alan Yönetim Planı talebi DMA Safranbolu için Alan Yönetim Planı'nın başarılı bir şekilde hazırlanması gereğini yeniden ortaya koymuştur.

Dünya Miras Alanı Safranbolu için Yönetim Planı gerekliliğini incelediğimizde;

UNESCO koşulu olarak Yönetim Planı Gerekliliği: Dünya Mirası komitesi tarafından yayınlanmış olan "Operasyonel Kurallar" çalışmasında uzun vadeli ve sürdürülebilir koruma için Yönetim Planları vazgeçilmez yol göstericidirler.

Türkiye Cumhuriyeti Yasalarına Göre Gerekliliği: 5226 sayılı Kanunla değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun Ek-2a maddesi ve 3. maddesine ilave edilen tanımlar ile "Yönetim Alanı" ve "Yönetim Planı" kavramları ulusal hukuk mevzuatının içinde ilk defa yer almış ve doğrultuda ülkemizde yönetim planlarının sadece "Dünya Miras Alanları" için değil, tüm sit alanları için hazırlanması zorunluluk olmuştur.

Dünya Miras alanlarının evrensel değerini koruyabilmek, uzun vadeli koordinasyon sağlayabilmek ancak alan yönetim planı ile sağlanabilir. Yönetim Planı tüm bunları düzenleyecek temel doküman niteliğindedir.

Osmanlı kenti özelliği taşıyan Safranbolu sahip olduğu doğal ve kültürel değerler ile tüm dünya insanları için üstün evrensel değere sahiptir. Bu nedenle Safranbolu'nun korunarak geleceğe aktarılması insanlığın temel vazifelerinden biridir. UNESCO'nun bu süreçte koruma yaklaşımının, tüm paydaşlarla daha başarılı bir şekilde yapılabileceği düşüncesi ile gelişen Alan Yönetimi Planı tüm miras alanları için zorunluluk halini almış fakat

DMA Safranbolu için halen bir alan yönetim planı hazırlanmamıştır. Sınırlı imkânlar içerisinde çalışmalarını yürüten koruma ve yaşatmada görevli paydaşlar Safranbolu Alan yönetim planının hazırlanmasını bir takım nedenlerden dolayı ertelemişlerdir. Yapılan bu çalışma ile DMA Safranbolu için hazırlanacak olan Alan yönetim planına veri oluşturabilecektir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular ve geliştirilen öneriler Safranbolu'nun Alan yönetim planının geliştirilmesi sürecinde tüm paydaşlara ve plan yapıcılara rehber olabilecek niteliktedir.

Yöntem

Günümüzde imkânları kısıtlı, tüm problemlere çözüm bulmaya çalışmakta olan bir merkezi yönetimin geneli içinde, kısıtlı olan destekler ile Safranbolu korunmaya çalışılmakta artan göç, hızlı sanayileşme, derinlemesine düşünülmemiş yaklaşımları içeren turizm anlayışı yerleşimin üstün evrensel değerini tehdit etmektedir. Bu çalışmada Tarihi kenti tehdit eden bütün bu sorunlar ve sorunlara çözüm arayışı ile DMA Safranbolu Alan yönetim planı tema, hedef ve eylemlerini tespit etmeye odaklanılmıştır.

Bu çalışma 4 aşamadan oluşmaktadır (Şekil 2). Çalışmanın ilk aşamasını konu ile ilgili literatür taraması oluşturmaktadır. Çalışmanın ikinci aşamasında alana ilişkin doğal ve kültürel peyzaj değerleri detaylı olarak araştırılmıştır. Çalışmanın üçüncü aşamasında amaç örneklem alanının mevcut durumunu ortaya koyabilmek, problemleri tanımlamak ve paydaşların Safranbolu hakkındaki düşüncelerini ve algılarını tespit etmektir. Bunun için yerinde gözlem, inceleme ve ilgili taraflar ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Burada 1.ve 2. aşamada elde edilen bulgular doğrultusunda kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Herhangi bir durum hakkında fazlaca bilgiye sahip birey ve durumların belirlenmesinde etkili bir araç olduğu için kartopu örneklem yöntemi seçilmiştir. Çünkü bu yöntem konu hakkında en çok kimler bilgi sahibi olabilir, bu konuyla ilgili kim ya da kimlerle görüşmeliyiz sorularına yanıt bulmamızı sağlarken çalışmanın konusu ile ilgili derinlemesine bilgi edinmemizi de olanak tanımaktadır (Patton, 1987). Çalışmanın bu aşamasında 20 farklı paydaş ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu kişiler: 4 akademisyen (Sanat tarihçi, mimar, turizmci), 3 mühendis (inşaat), 4 konak otel işletmecisi, 1 sivil toplum kuruluşu başkanı (kültür ve turizm), Safranbolu Belediye Başkanı, Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürü, yerel halktan 5 kişi (esnaf) ve turizm danışma bürosu personelinden oluşmaktadır. Görüşmeler 30-120 dakika aralığında sürmüştür. Görüşmeler esnasında ses kaydı alınarak kayıtlar metne aktarılmış ve metinler üzerinden analiz yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için yüz yüze görüşme yapılan bireylere yönlendirici soru sormamaya özen gösterilmiştir. Çalışmanın problemi ve amacına göre hazırlanan Safranbolu'da yönetim planı gereksinimi, Safranbolu'da koruma, Safranbolu'da kentsel peyzaj ve yaşam kalitesi, Safranbolu'nun fırsatları ve Safranbolu'yu tehdit eden unsurlar, gelecekte

arzulanan Safranbolu ve bu beklentilerin karşılanması için yapılması gerekenler, hakkında yarı yapılandırılmış sorular sorulmuştur.

Çalışmanın son aşamasında DMA Safranbolu'ya yönelik olarak güçlü ve zayıf yönler ile tehdit ve fırsatların tespit edilmesi için SWOT analizi yapılmıştır. SWOT grupları; Üstünlükler (Strengths), Zayıflıklar (Weaknesses), Fırsatlar/Olanaklar (Opportunities) ve Tehditler/Tehlikeler (Threats) olarak dört ana başlık altında toplanmaktadır. Çözümlemelerinde en çok önem teşkil eden içsel ve dışsal faktörler incelenerek SWOT listelerinde ortaya konmaktadır. Stratejik planlamanın yapıldığı süreçte, içsel ve dışsal faktörler arasında başarılı bir denge kurulmaktadır. Aynı zamanda SWOT çalışmaları alternatif stratejilerin ele alınmasında, karşılaştırılmasında ve en uygun olanının belirlenmesinde kullanılabilir. Bu nedenle SWOT çalışması başarılı bir şekilde yapıldığında stratejilerin belirlenmesinde önemli bir araçtır (Kejanlı, Akın ve Yılmaz, 2007). Stratejik planlamalar için SWOT analizi bir başlangıç noktası olarak kabul edilebilir (Dilek ve Kandemir, 2016). Çünkü SWOT analizi ile destinasyonlar, kuruluşlar ve firmalar zayıf yönlerinin üstesinden gelen, güçlü yönlerini ortaya koyan, fırsatları değerlendiren ve tehditlere dayanabilen stratejiler geliştirebilirler (Dilek ve Keskingöz, 2013).

DMA Safranbolu Alan Yönetim Plan'ının hedeflerinin belirlenmesi sürecinde SWOT analizinde kullanılan temalar çalışmanın 3. aşamasında elde edilen bulgular doğrultusunda oluşturulmuştur. Bu 6 tema: Yönetim ve Eşgüdüm, Turizm ve Tanıtım, Koruma ve Planlama, Kültürel Yapı ve Kültürel Mirası Destekleyen Ekonomik Girdiler, Eğitim, Bilinçlendirme ve Araştırma, Kentsel Peyzaj ve Yaşam Kalitesidir.

Belirlenen temalara yönelik hedefleri tespit etmek için Karabük Valisi, Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürü, Karabük İl Afet ve Acil Durum Müdürü, Karabük Orman İşletme Müdürü, Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürü, Karabük Kent Konseyi temsilcisi, Karabük Belediyesi İmar Müdürü, Safranbolu Belediyesi Eski Başkanları, Safranbolu Kaymakamı, Safranbolu Belediyesi İmar Müdürü, Safranbolu Turizm Tesisi işletmecileri, Safranbolu Arasta Çarşısı Zanaatçıları, akademisyenler, Safranbolu İlçe Özel İdare Müdürü, Safranbolu Muhtarlar Derneği temsilcileri, Sivil toplum örgütü temsilcileri, çok sayıda yazar ve araştırmacıya belirlenen 6 temaya yönelik SWOT analizi yaptırılmıştır. Elde edilen bulgulardan DMA Safranbolu'nun Alan Yönetim Planı hedefleri belirlenmiş ve hedeflere yönelik eylemler geliştirilmiştir.

Elde edilen SWOT analizi bulguları, literatür ve teorik söylemler ile Türkiye'de alan yönetimine ilişkin yasal hükümlerin, veri analizi sonuçlarına ve uygulama ve/veya gerçeklemeye yönelik sorgulanması ve çalışmanın sorularının yanıtlanması ile elde edilen çıkarsamalara göre önerilerin geliştirilmesi yapılmıştır. Yapılan tüm çalışmalar sonucunda Dünya Miras Alanı Safranbolu için Alan Yönetim Planı tema, hedef ve hedeflere yönelik eylemler belirlenmiştir.

Dünya Miras Alanı Safranbolu'nun Alan Yönetim Planının Geliştirilmesi Sürecinde; Tema, Hedef ve Eylemlerin Belirlenmesi Çiğden

1.
Aşama

Kavramsal çerçevenin oluşturulması

- Tarihi Çevre
- Kültürel Miras
- Koruma ve Koruma Yaklaşımları
- Yönetim Planı Kavramı

2.
Aşama

Safranbolu'nun Yapısal Durumu

Doğal ve Fiziki Yapı

Demografik Yapı

Sosyo-Ekonomik Yapı

3.
Aşama

Safranbolu Kapsamında Yürütülen Çalışmalar

Merkezi Yönetim, Yerel Yönetim,
Özel Sektör ve Yöre Halkı ile yüz
yüze Görüşme

Çalışma Konusu ve Alanı İle İlgili
Uzmanlarla Görüşme

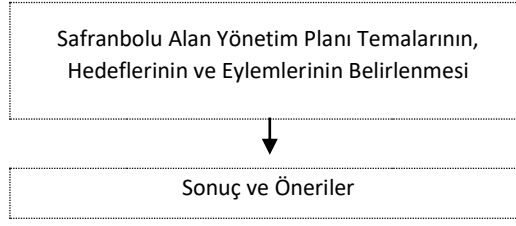
Doğal ve Kültürel Peyzaj
Değerlerinin İnceleme Gezileri,
Gözlemler ve Görsel Materyaller İle
Saptanması

Sayısal Verilerin CBS Yardımı İle
Eğim, Bakı, Yükseklik, Toprak,
Jeoloji, İmar Planı Analizlerinin
Yapılması ve Değerlendirilmesi

4.
Aşama

Yönetim Planı Tema Hedeflerinin Belirlenmesi İçin
Alana Yönelik Olarak Güçlü ve Zayıf Yönler İle
Tehdit ve Fırsatların Değerlendirilmesi İçin SWOT
Analizinin Yapılması

Şekil 2. Çalışmanın aşamaları

Bulgular

Alanın mevcut durumunun tespiti ve paydaşların alan hakkındaki bilgi ve beklentilerini belirlemeye yönelik yapılan yüz yüze görüşmeler ve incelenen raporlar doğrultusunda Alan yönetim planı temaları belirlenmiştir. Temalara yönelik hedefleri tespit etmek için paydaşlarla yarı yapılandırılmış derinlemesine yüz yüze görüşmeler de bulunularak paydaşlara çalışma alanına özel SWOT (Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar, Tehditler) analizi yaptırılmıştır. Merkezi ve yerel yönetim yetkilileri, çalışanları, kamu kurum yetkilileri ve çalışanları ve yöre halkı ile yapılan yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşmeler sonucu belirlenen temalara yönelik tespit edilen bulgulardan aşağıdaki hedefler ve eylemler DMA Safranbolu için önerilmiştir.

Dünya Miras Alanı Safranbolu’da “Yönetim ve Eşgüdüm” temasına yönelik belirlenen hedefler ve eylemler;

- Hedef 1: Alanda yetkili kurumlar arası etkin ve verimli bir örgütlenme sağlanması ve geliştirilmesi gerekmektedir.
- Hedef 2: Yerel yönetimlerde çeşitli kademelerde görev yapan çalışanlara DMA Safranbolu hakkındaki farkındalığının artırılmasına yönelik eğitimler verilmelidir.
- Hedef 3: Alan Yönetimi Planı’nın tanımlanması ve gerekliliğinin anlatılması sağlanmalıdır.

Dünya Miras Alanı Safranbolu’da “Turizm ve Tanıtım” temasına yönelik hedefler ve eylemler;

- Hedef 1: Safranbolu ve yakın çevresi için öncelikle koruma-kullanma dengesi kurularak sürdürülebilirlik sağlanmalıdır.
- Hedef 2: Dünya Miras Alanı Safranbolu için başarılı ve özgün rehberlik hizmetleri verilmeli ve "Ziyaretçi Yönetim Planı" hazırlanmalıdır.
- Hedef 3: Safranbolu’da kültürel turizme ek olarak eko turizm, termal turizm gibi farklı turizm uygulamalarının planlanması ve ziyaretçilerin alanda daha uzun süre vakit geçirmeleri sağlanmalıdır.

Dünya Miras Alanı Safranbolu'da "Koruma ve Planlama" temasına yönelik hedefler ve eylemler

- Hedef 1: Dünya Miras Alanı Safranbolu'da ulusal ve uluslararası koruma kriterleri ile uyumlu projelendirme ve uygulamaların gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.
- Hedef 2: Safranbolu Koruma Amaçlı İmar Planı, Safranbolu'nun sosyolojik, ekonomik ve ekolojik özelliklerine bağlı olarak alanın tüm paydaşları ile ortak çalışmalar yapılarak revize edilmelidir.

Dünya Miras Alanı Safranbolu'da "Kültürel Yapı ve Kültürel Mirası Destekleyen Ekonomik Girdiler" temasına yönelik hedefler ve eylemler

- Hedef 1: Tarım sektörünün kültür turizmi ve sürdürülebilir gelişme ile uyumlu biçimde geliştirilmesi sağlanmalıdır.
- Hedef 2: Safranbolu'da somut olmayan kültürel miras olarak geleneksel üretimin kültür turizmi ile uyumlu biçimde gelişmesi sağlanmalıdır.

Dünya Miras Alanı Safranbolu'da "Eğitim, Bilinçlendirme ve Araştırma" temasına yönelik hedefler ve eylemler

- Hedef 1: DMA Safranbolu'nun özgün değerleri ve UNESCO üyesi olmanın avantajları hakkında yerel halkın bilgilendirilmesi ve bu konuda eğitimlere ağırlık verilmesi.
- Hedef 2: Doğal ve Kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılması.
- Hedef 3: Kültür varlıklarının sürdürülebilirliği için geleneksel yapı ustalarının yetiştirilerek usta-çırak ilişkisinin devam ettirilmesi koruma süreçlerinin sağlıklı yürütülebilmesi açısından önem taşımaktadır.
- Hedef 4: DMA Safranbolu'nun okunabilirliğinin artırılması sağlanmalıdır.
- Hedef 5: Safranbolu hakkında araştırmaların yapılması ve bu araştırmaların desteklenmesi.

Dünya Miras Alanı Safranbolu'da "Kentsel Peyzaj ve Yaşam Kalitesi" temasına yönelik hedefler ve eylemler

- Hedef 1: Safranbolu için kentsel tasarım rehberi hazırlanmalıdır.
- Hedef 2: Tarihi kentsel peyzajın korunması, iyileştirilmesi ile sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

- Hedef 3: Kentsel sit alanında ulaşım ve yol dokusu yeniden ele alınarak değerlendirilmeli otopark ve araç trafiği düzenlenerek özellikle yayalar için kolay erişim imkânları sağlanmalıdır.

Sonuç

Tüm dünyada Uluslararası kuruluşların 1980'li yıllarla beraber korumaya olan ilgisinin artması çağdaş koruma yaklaşımlarının benimsenmesinde önemli bir adım olmuştur. Yakın geçmişe kadar korumanın sadece fiziksel boyutu ön plandayken artık ekonomik ve sosyal boyutu da göz önüne alınarak koruma ve gelişme bir bütün halinde ele alınmaya başlanmıştır. Koruma da katılımcı ve sürdürülebilir yaklaşım Alan Yönetimi kavramını doğurmuştur. Koruma ve gelişmenin birlikte ilerlemesi düşüncesi UNESCO Dünya Mirası Komitesi'nin çalışmalarını hızlandırmış doğal ve kültürel miras alanlarına verilmesi gereken önemi arttırmıştır. Böylece Dünya Mirası Listesinde yer alan ya da almak isteyen miras alanlarının doğal ve kültürel kaynakların akılcı kullanımını öngören alan yönetim planı hazırlaması gerekliliği gündeme gelmiştir.

Bu çalışmada DMA Safranbolu'nun doğal ve kültürel sit alanlarının sürdürülebilir korunması ve geliştirilmesine yönelik şeffaf, katılımcı ve eşgüdüm ilkeleri doğrultusunda Alan yönetimi planının tema, hedef ve eylemlerinin belirlenmiştir. Çalışma ile DMA Safranbolu'nun korunarak geliştirilmesi amacıyla sosyal, ekonomik, kültürel ve mekânsal oluşumuna yönelik hedef ve eylemler tanımlanarak kültürel miras alan yönetim modeline girdi teşkil edecek veriler oluşturulmuştur. DMA Safranbolu için önerilen Alan Yönetim Planı ile uygulamaların gerçekleştirilmesi halinde belirlenen hedeflere ulaşmak mümkün olacaktır. Belirlenen hedefler ile varılacak başlıca sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Yönetim ve eşgüdüm temasının hedefleri ile sürdürülebilir bir Safranbolu için şeffaf, katılımcı ve eşgüdüm içerisinde bir alan yönetimi sağlanmış olacaktır. Alan yönetimi planının kurgulanması ve uygulamaya geçirilmesi aşamasında kamu kurum ve kuruluşları, akademik topluluklar ve sivil toplum örgütleri başlıca paydaşlar arasında yer almalıdır. Alan yönetimi plan temalarının belirlenmesi, tanımlanan hedeflere ulaşılması ve eylemlerin gerçekleştirilmesi, söz konusu paydaşların eşgüdüm düzeyinin artırılması ile mümkün olacaktır. DMA Safranbolu ile ilgili yapılacak her türlü uygulama ve denetimde kurumlar arası mevzuata bağlı olarak bir takım kargaşalar yaşandığı görülmüştür. Öncelikle yasal mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılarak, kurumlar arası görevler, yetkiler ve sorumluluklar açıkça belirlenmeli, fiziksel planlama ve uygulama çalışmaları için, donanımlı teknik kadro, kurum ve kuruluşlara görev verilmelidir. Eşgüdümün sağlanması ve sürekli denetimi için farklı kurumlardan ve disiplinlerden oluşacak bağımsız bir birim oluşturulmalıdır.

Kültürel mirasın koruma kullanma dengesi gözetilerek sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde ele alınması, eşsiz kültürel mirasımızı tanıtmak ve

tüm insanlığı bunları paylaşmaya davet ederek korumak açısından büyük önem taşımaktadır. Koruma ve kullanma dengesinin sürdürülebilirlik ilkelerini bu doğrultuda belirleyerek, tanıtım ve turizm faaliyetleri ile ziyaretçi yönetimi konularında tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak yeniden planlamak ve uygulamak gerekmektedir. Doğal ve kültürel miras alanları ile turizm arasındaki ilişki dinamiktir. Ziyaretçiler, ev sahipleri ve işletmeciler arasında paylaşılan değerlerin yanı sıra çatışan değerler söz konusu olabilmektedir. Bu ilişkinin günümüz ve gelecek kuşaklar için ortak bir paydada sürdürülebilir biçimde yönetilmesi tüm taraflar için olumlu olacaktır. Sürdürülebilir turizm, turizme kaynak oluşturan doğal, kültürel ve yerel değerlerin korunarak geliştirilmesi ile sağlanabilir (Çubuk, 1996). Bu bağlamda turizm ve tanıtım hedefleri ile bölgenin turizm potansiyelinin artırılması sağlanırken, ziyaretçi yönetimi ile yöreye gelen ziyaretçilerin memnun ayrılması ve tekrar gelişleri sağlanmış olacaktır.

Bilinçli ve düzenli bir biçimde korunabilmiş tarihi çevreler ilgi çekici ve öğretici olurken bireyler arasındaki sosyal ilişkileri de olumlu yönde etkilemektedir (Ahunbay, 2009). DMA Safranbolu için geliştirilen koruma ve planlama hedefleri doğal ve kültürel peyzaj kaynakları sürdürülebilir şekilde korunacaktır.

Safranbolu' da bir çok sivil mimari örneği (cami, hamam, çarşı, çeşme) restorasyon maliyetlerinin yüksek olması nedeni ile restore edilememiş, ucuz kira geliri ile sağlanan yaşam standardı, düşük konut sınıfında değerlendirilmiştir. Ayrıca bu yapılar sahibi tarafından restore edilemediği için ya terk edilmiş ya da düşük ücretlerle kiraya verilmiştir. Terk edilmiş birçok yapı örneği bugün ya yıkılmış ya da yıkılmak üzeredir. Yok olmak üzere olan mimari öğelerimizin restorasyonu için bilindiği gibi UNESCO'dan, Dünya Mirası Fonu'ndan, ulusal ve uluslararası fonlardan, sivil toplum/meslek kuruluşlarından ve özel sektör yatırım ve kaynaklarından faydalanılmalıdır.

Safranbolu'da çağdaş koruma yaklaşımlarına uygun olarak, ulusal ve uluslararası koruma kriterleri bağlamında projelendirme ve uygulamaların gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Restorasyon uygulamalarında yaşanan sorunları önlemeye yönelik geçmişte olduğu gibi günümüzde de lonca birlikleri kurulmalı restorasyonda çalışacak ustalar buralarda yetiştirilmelidir. Bu birliklerde eğitilmiş restoratörler, kalifiye işçiler ve ustalar yetiştirilmelidir. Başarılı restorasyon çalışmalarını tarihi kent geçmişinin geleceğe aktarılmasında önemli rol oynayacaktır. 18. ve 19. yüzyıl Türk tarihini, kültürünü, ekonomisini, yaşam biçimini ve teknolojisini yansıtan Safranbolu evlerinin ahşap taşıyıcı sistem elemanları Sarıçam (*Pinus brutia* L.) ve Köknar (*Abies* sp.) türü ağaçların kerestesi ile yapılmıştır. Restorasyon çalışmalarında kullanılacak malzemenin temini için ilgili kurumlar ile ortak çalışmalar yürütülmelidir. Ayrıca koruma ile ilgili alanlarda iş yapan firmalarda ve ilgili kamu kurumlarında Sanat Tarihçisi, Arkeolog, Mimar, Restorasyon Uzmanı Mimar, Restoratör gibi uzman

sayılarının artırılması, restorasyon uygulamaları yapacak firmalarda restorasyon uygulama tecrübesi ve usta sertifikalı kişilerin çalışmasının aranması ve yerel işgücünden yararlanılmalıdır.

Washington Deklerasyonu ile kentsel korumanın tüm düzeylerdeki kentsel planlama politikaları ve sosyo-ekonomik gelişme ile entegre edilmesi ifade edilmektedir. Kültürel yapı ve kültürel mirası destekleyen ekonomik girdiler hedefleri ile Safranbolu'da zanaatçılık yeniden hayata geçirilerek bölgenin sosyo-ekonomik gelişimi sağlanacaktır.

Kaybolmaya yüz tutmuş olan zanaatların sürdürülebilirliği sağlanırken zanaat ürünleri turistik eşyaya dönüştürülerek kültür turizmi açısından katkı sağlayacak (Yeni ve Çetin, 2015) ve ziyaretçilerin alabilecekleri yöreye özgü yeni ürünlerin satıldığı dükkânların varlığı da turistik ürünlere olan talebi arttıracaktır. Turizm sektörüne bağlı olarak artan bu talep bölge ekonomisinin iyileşmesi ve kalkınması açısından da önem arz etmektedir (Gürbüz, 2002).

Miras alanlarının zarar görmesinin başlıca nedenlerinden biri de, toplumun miras alanlarının önemini farkında olmamasıdır. Miras bilinci mirasın korunması ve yönetiminin önemli bir bileşenidir. Dolayısıyla eğitim, farkındalık ve araştırma hedefleri ile hem ziyaretçiler hem de bölgede yaşayanlara yönelik olarak korumada farkındalık artırılmış olacaktır. Kültürel değerleri, gelecek nesillerden emanet aldığımız bilinci ile korumak ve geliştirmek tüm bireylerin görevidir ve toplumda bu bilinci oluşturmaya yönelik verilecek eğitimler bireylerin daha duyarlı olmasını sağlayabilecektir. Ayrıca akademik düzeyde yürütülecek kapsamlı bilimsel araştırmaların Safranbolu Dünya Mirasının korunmasına, geliştirilmesine ve gelecek kuşaklara aktarılmasına önemli katkılar sunabilir. Bu çerçevede örneğin alana ait tarihi belgelerin ve eserlerin ya da elektronik kopyalarının araştırmacıların hizmetine sunulması yararlı olabilir. Ayrıca DMA Safranbolu ile ilgili her türlü bilimsel çalışmalar dünya mirasının daha iyi korunması, uluslararası platformlarda tanınması ve geleceğe aktarılmasında önemli rol oynayacaktır.

Kentsel peyzaj ve yaşam kalitesi hedefleri tarihi kentsel peyzajın dinamik karakterini korurken sürdürülebilir kullanımı ile sosyal ve fonksiyonel çeşitlilik sağlanarak insanların yaşadığı peyzajın kalitesi artmış olacaktır.

DMA Safranbolu'da kentsel peyzaj kültür varlıklarının bireyler tarafından algılanmasını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bireyler üzerinde pozitif etki bırakabilmek adına sokak döşemeleri, sokak mobilyaları, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, çiçeklikler, oturma bankları, otobüs durakları alanın karakterine uygun malzeme ve üslupta seçilerek tarihi kentsel peyzaj ile uyumlu bir şekilde tasarlanmalıdır. Kentteki otobüs durakları göze çarpmayacak şekilde saydam camdan yapılarak tarihi kent ile uyumlu basit bir çatı olarak tasarlanmalıdır. Kentin birçok noktasında ahşap bankların kullanılması kent sakinleri ve turistler

için önem taşımaktadır. Ayrıca gezi güzergâhları boyunca kısa süreli dinleme mekânları düzenlenmelidir. Kent içerisindeki donatı elemanları kentin kimliğine uygun bir şekilde tasarlanmalı Çarşı, Bağlar ve Kıranköy bölgesi başta olmak üzere Safranbolu kentsel sit alanında yolların biçimi orijinal kaplama özellikleri korunmalı ve aynı malzeme ile onarılmalıdır. Fiziksel engelliler, yaşlı ve bebekli anneler için önemli bir sorun olan yaya yollarındaki malzemelerin, özgün doku ile uyumlu, düzgün ve sıkı olmasına dikkat edilmelidir. Yapılacak bu düzenlemeler ile tarihi kentsel peyzajın dinamik karakteri korunurken sürdürülebilir kullanımı ile sosyal ve fonksiyonel çeşitlilik sağlanarak insanların yaşadığı peyzajın kalitesi artmış olacaktır. Doğal ve kültürel peyzaj alanlarının dengeli ve sürdürülebilir kullanımı gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da karşılamış olacaktır.

Yönetim planı koruma alanlarında görev yapan yöneticiler için alanın korunması ve geliştirilmesinde önemli bir doküman niteliğindedir. Bu anlamda hazırlanan bu çalışma ile DMA Safranbolu'nun yönetim planı hazırlama sürecine rehberlik etmek amaçlanmıştır.

Kaynakça

- Ahunbay, Z. (2009). *Tarihi çevre koruma ve restorasyon*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Aktüre, S. ve Şenyapılı, T. (1976). Safranbolu'da mekânsal yapının gösterdiği nitelikler ve koruma önerilerinin düşündürdükleri. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi* 2(1), 61-96.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bayazıt, N. (2014). *Safranbolu geleneksel konutları ve toplumsal değişme*. 9. Kültür yayını. İstanbul: Safranbolu Belediyesi Safranbolu Araştırmaları Merkezi.
- Bekci B., Taşkan G., Bogenç Ç. (2013). A habitant-focused approach to the concept of eco-city at industrialized cities with a rural city character (Bartın-Karabük) Turkey sample. *Journal of Food, Agriculture & Environment*. 11(2), 867-872
- Bridgwood, B. ve Lennie, L. (2009). *History, performance and conservation*. New York: Taylor&Francis Group.
- Canbulat, İ. (2016). "Safranbolu", *UNESCO world heritage in Turkey*, Ankara: Turkish national commission for UNESCO. s.225-251.
- Ceylan, S., Somuncu, M. (2016). Kültür turizmi alanlarında turizmin çeşitlendirilmesine eleştirel bir bakış: Safranbolu UNESCO dünya miras alanı. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi* 1 (1).
- Cleere, H. (1993). *Archaeological resource management in the United Kingdom*, United Kingdom: Allan Sutton Publishing.
- Comer, D.C. (2002). *Guide for producing site management plans: planning for sustainable management of archaeological and historic sites*, United Kingdom: Allan Sutton Publishing.
- Çetinor, B. (1976). Safranbolu evleri. *İlgi Dergisi* 10 (23).
- Çubuk, M. (1996 Kasım). Sürdürülebilir turizm: Turizm planlamasına ekolojik yaklaşım. *Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu, Alanya*, (s.7-9).

- Dilek, S., Kandemir, O. (2013). In the process of global crisis the importance of tourism in decreasing regional development differences: An evaluation of Kastamonu province in Turkey. *International Journal of Management & Innovation* 5(1), 12-30
- Dilek, S., Keskingöz, H. (2016). SWOT analysis of Safranbolu city in terms of tourism. *Journal of Research in Business & Social Science* 5 (1), 54-64. doi:0.20525/ijrbs.v5i1.48
- Gürbüz, A. (2002). Yerel Kalkınma Stratejisi İçinde Turizm ve Safranbolu. *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (s.29-48).
- Emiroğlu, M. (1981). Korunması gereken örnek bir kentimiz, No: 297. Ankara: *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayını*.
- Endresen, K. (1999). *Sustainable tourism and cultural heritage: a review of development assistance and its potential to promote sustainability*. France: Nordic World Heritage Office.
- Feilden, B. ve Jokilehto, J. (1993). *Management guidelines for world cultural heritage sites*, Rome: International centre for the study of the preservation and restoration of cultural property.
- Günay, R. (2003). *Safranbolu evleri*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 94.
- Kejanlı T., Akın C. T., Yılmaz A. (2007). Türkiye’de koruma yasalarının tarihsel gelişimi üzerine bir inceleme, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 179-196. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/69926>
- Kuş, A. ve Ulukavak, K. (2015). *Safranbolu: Korumada 40. yıl (1975-2015)*, Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı Yayınları 2. İstanbul: Göksu Ofset Matbaacılık.
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (2005). Kanun No: 2863, Kabul Tarihi: 21.7.1983, Yayın Tarihi: 23.7.1983 Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.5.2863&MevzuatIliski=0>
- Lodge, B. ve Terrace, H. (2006). *Durham Riverbanks management plan*, Durham City Council. Erişim adresi: [www.durhamcity.gov.uk/Pid/5142 - 26k](http://www.durhamcity.gov.uk/Pid/5142-26k), (30.03.07).
- Patton, M.Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*, Newbury Park. California: Sage Publication.
- Rodwell, D. (2007). *Conservation and sustainability in historic cities*, Singapore: Blackwell Publishing.
- Somuncu, M., Yiğit, T., Bölükbaşı, E. (2009). *Safranbolu raporu*, Türkiye’nin dünya miras alanları koruma ve yönetimde güncel durumlar. *UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Somut Kültürel Miras İhtisas Komitesi*, Ankara. 215-240.
- Srivastava, S. (2015). A study of awareness of cultural heritage among the teachers at university level. *Universal Journal of Educational Research* 3(5), 336-344.
- Thomas, L., Middleton, J. ve Phillips, A. (2003). *Guidelines for management planning of protected areas, world commission on protected areas (WCPA)*. Erişim adresi: www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/guidelines.htm, (21.02.07).
- Thorsell, J. (1995). *A practical approach to the preparation of management plans for natural heritage sites*. France: UNESCO World Heritage Centre.

Dünya Miras Alanı Safranbolu'nun Alan Yönetim Planının Geliştirilmesi Sürecinde; Tema, Hedef ve Eylemlerin Belirlenmesi Çiğden

Tuncel, M. (1980). Türkiye'de kent yerleşmelerinin tarihçesine toplu bir bakış. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi* 23, 123-157.

Tunçözgür, Ü. (2002). *Dünü ve bugünü ile Safranbolu*. Karabük: Işıl Yayıncılık.

Türker, N. (2002). Cultural tourism in Safranbolu. 12. *International Research Conference of the Council for Australian University Tourism and Hospitality Education, 6-9 February 2002 Western Australia*, Bildiriler içinde (s.76 -77).

Ulukavak, K. (2007). *Bir Safranbolu'lunun penceresinden Safranbolu (Gözlemler-Derlemeler-Denemeler)*. Ankara: Bizim Büro Basımevi, Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti.

Ulukavak, K. (2010). *Safranbolu'da bir zaman bir başkan (1974-1980)* 2. Basım. Karabük: Safranbolu Belediyesi.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, World Heritage Centre. (2007). Operational guidelines for the implementation of the world heritage convention. Erişim adresi: whc.unesco.org/opgutoc.htm (15.03.07).

Yazıcıoğlu, H. ve Al, M. (1982). *Safranbolu, Karabük, Ulus, Eflâni. tarihçe, kaynaklar*. Karabük: Özer Matbaası.

Yeni, Ö. ve Çetin, Y. (2015). Kastamonu/Daday'da son demlerini yaşayan geleneksel bir zanaat: Külekçilik zanaatı, *International Journal of Social Science* 33, 69-78.

Yürü, N. (2009). *Kentsel sit alan yönetimi-İstanbul, Beyoğlu örneği* Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

